

Лантух І.С.

*старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх спра,
м. Дніпро, Україна*

ЖЕРТВИ КІБЕРБУЛЛІНГУ - ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

Вступ. Вивчення жертв злочинних посягань має велике значення у зв'язку з її активною участю у разі виникнення віктимологічної ситуації та, відповідно, можливістю її запобігання. Як правило, певні взаємини виникають між злочинцем та його жертвою ще задовго до скоєння протиправного діяння. Безперечним є той факт, що до жертви належить особа, якій стороннім протиправним впливом заподіяно певну шкоду (фізичну, моральну або майнову). В українському законодавстві таке поняття як "жертва" використовується досить широко. Це поняття розглядається часто у міжнародних правових актах і в тому числі в рішеннях Європейського суду з прав людини. У англо-українському словнику В.К. Мюллера поняття «victim» перекладається як "жертва".

Основний текст. Віктимну поведінку можна визначити як поведінка індивіда, яка проявляється у провокуванні щодо собі вчинення протиправних чи злочинних дій. Це поняття підлягає застосуванню для позначення необережного, необачного, непристойної, що провокує поведінки особистості.

Також віктимною нерідко називають і саму особистість, яка в силу своїх психологічних та соціальних характеристик може стати жертвою протиправного діяння.

Так, наприклад, в результаті віртуального спілкування у користувачів може створюватися відчуття безпеки та відсутності будь-якої загрози, що в результаті може призвести до реалізації віктимних схильностей та нести загрозу психологічному стану молоді. Різні дослідники стверджують, що немає

типових «наборів» жертв кібербулінгу та жертвою кібербулінгу може стати абсолютно будь-який підліток.

При цьому, як зазначає К. Блайа, жертвами кібербулінгу часто стають ті ж підлітки, які зазнають цькування в реальному житті, при цьому булери та їхні жертви знаходяться поруч, найчастіше сидять за сусідніми партами [1, с. 40].

Проте, теоретично вироблено кілька видів класифікацій що дозволяють виявити особливості тих, хто найчастіше стає жертвами цькування.

Ряд психологів, як-от Н.В. Докучаєва, Л.А. Кисельова, Ф.С. Сафуанов, С.А. Фалкіна на підставі проведених досліджень виділили основні типи користувачів, які виявляють віктимну поведінку в соціальних мережах:

1. Активний тип віктимної поведінки характеризується схильністю потрапляти у протиправні ситуації внаслідок виявленої ним агресії або іншого виду провокуючої поведінки. Цей тип поведінки може мати і антигромадську спрямованість, у рамках якої будуть навмисне створюватися чи провокуватися конфліктні ситуації, а також поширюватися "небезпечні матеріали". Для представників цього типу Інтернет є насамперед місцем самореалізації та самоактуалізації.

2. Активний тип віктимної поведінки зі схильністю до самоушкоджуючій і саморуйнівній поведінці. Інтернет-користувачі даного типу провокують небезпечні дії щодо собі своїм проханням чи зверненням у мережі, наприклад розміщенням особистого інформації в мережі, вступом до небезпечної комунікації з незнайомими людьми.

3. Ініціативний тип із гіперсоціальною віктимною поведінкою. Даний тип характеризується схильністю до втручання у конфліктні ситуації в соціальних мережах, тим самим стаючи жертвою, навіть якщо вони не були об'єктом агресії. Користувачі даного типу виявляють співчуття, безкомпромісність, нетерпимі до протиправної поведінки.

4. Пасивний тип. Молодь із залежною поведінкою відрізняється схильністю до беспорядної поведінки, відсутність відчуття моральної підтримки та включеності в соціумі, мотивує їх звертатися за допомогою у віртуальні спільноти. Підлітки даного типу залучаються до кризових ситуації з метою отримання співчуття та підтримки оточуючих, маючи рольову позицію жертви, які не чинять опору злочинцям.

5. Некритичний тип віктимного поведінки. До цього типу відносяться неповноліття схильні до ідеалізації людей, виправдання негативного поведінки інших. Підлітки даного типу виявляють нерозбірливість, наївність, легковажність у знайомствах.

При розгляді типології жертв необхідно виділити класифікацію, запропоновану В.А. Туляковим, який пропонує класифікувати жертв на підставі особливостей мотивації основної віктимної активності особистості: імпульсивна жертва, що характеризується переважанням несвідомого почуття страху, пригніченістю реакцій на вплив агресора; жертва з утилітарно-ситуативною активністю, характеризується необдуманною поведінкою в ситуаціях, що вимагають розумних дій; настановна жертва, що характеризується проявом агресії, привабливою поведінкою в результаті якої вона провокує порушника на дії у відповідь; раціональна жертва, що характеризується тим, що вона провокує правопорушника створюючи ситуації скоєння протиправних дій і стає її жертвою; жертва з ретретистською активністю характеризується пасивною провокацією. Такі особи своїм зовнішнім видом, способом життя, підвищеним рівнем тривожності провокують агресорів до здійснення протиправних дій [2, с. 54].

Таким чином, слід зазначити, що жертвою може стати практично будь-який підліток, але зазвичай для цього вибирають того, хто слабший або якимось відрізняється від інших. При цьому найбільш часто жертвами шкільного насильства стають діти, які мають: фізичні вади (що носять окуляри, з руховими порушеннями, тобто ті, хто не може постояти за себе); особливості поведінки

(замкнуті діти чи діти з імпульсивною поведінкою); особливості зовнішності (вага тіла (повнота або худоба), колір волосся, відстовбурчені вуха, криві ноги, особлива форма голови та тощо); нерозвинені соціальні навички; відсутність досвіду життя у колективі («домашні» діти); низький інтелект та труднощі у навчанні та інше.

Окремо слід зазначити, що освіта та матеріальний статус сім'ї істотно впливають на соціальне самопочуття дітей та підлітків у школі. Представники слабких соціальних страт набагато частіше можуть опинитися у зоні ризику стати жертвами цькування.

Так, Собкін В. С. виділяє явний зв'язок між впливом рівня матеріального достатку сім'ї на перебування підлітка у ролі жертви цькування: високий рівень доходу сім'ї сприяє комфортному перебуванню дитини у навчальному закладі [3, с. 47].

Підлітки з добре забезпечених сімей почуваються найбільш комфортно серед ровесників - такі діти частіше виділяють відсутність нанесення психологічної та фізичної шкоди з боку.

Сучасні вчені провели низку досліджень з метою визначити вплив поведінки жертв ситуацію кібербулінгу. У дослідженнях Є.А. Макарової, Є.Л. Макарової велика кількість опитаних зізналися у тому, що стали жертвою булінгу в соціальних мережах зі своєї вини. Біля половини користувачів отримували образливі коментарі під фотографіями або відеоматеріалами, які самі ж розмістили в соціальних мережах. І лише один відсоток із усіх опитаних вирішив припинити використовувати інтернет програми після отримання негативних висловлювань щодо себе [4, с. 294].

Аналогічні результати були отримані американськими вченими за результатами опитування молоді віком від 14 до 24 років: десята частина учасників дослідження відправляли чи публікували власні зображення і приблизно стільки ж користувачів отримували такі повідомлення безпосередньо від

когось іншого; більше половини досліджуваних розсилали різні фотографії людям, з якими перебувають у романтичних відносинах [5, с. 38].

Ця статистика дозволяє сказати про те, що користувачі неусвідомлено, посилаючись на анонімність та безпеку інтернет-простору, поширюють особисті дані про себе, тим самим наражають себе на небезпеку стати жертвою як «секстингу», так і кібербулінгу загалом. Тобто низький рівень культури молоді, за словами О.С. Єфімової, є причиною поширення булінгу в мережі інтернет [6, с. 65].

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що кібербулінг є справді актуальною проблемою. Адже зараз все більше випадків, коли з допомогою соціальних мереж та Інтернету відбуваються залякування, маніпуляція та загрози серед підлітків, які не можуть протистояти цьому. Необхідно вживати заходів для вирішення цієї проблеми та дотримуватись заходів обережності, які допоможуть не стати жертвою кібербулінгу дітям та підліткам, які сидять в інтернеті щодня. Дитина, яка стає жертвою кібербулінгу, що піддається психічним захворюванням, відбувається Порушення нервової системи. Наслідки можуть бути дуже плачевними, доходити аж до самогубства. Варто відзначити, що російський інтернет стоїть на шляху до активних перетворень та протидії кібератак. Однак потрібна серйозна система, яка буде здатна ефективно боротися з погрозами в інтернеті, а без державної підтримки та широкої громадянської громадськості це неможливо.

Список використаних джерел:

1. Блай, Катрін Кібербулінг та школа: як впливають онлайн – агресори на атмосферу навчального закладу / Катрін Блай // Діти в інформаційному суспільстві. 2012. №10 (січень-березень). С. 40-45.
2. Лучинкіна А.І. Психологічний аналіз відхилень у процесі інтернет-соціалізації особистості / О.І.Лучинкіна - Гуманітарні науки (М.Ялта). 2016. № 1 (33). С. 54-62.
3. Собкін В. С. Жертви шкільного цькування: вплив Соціальних факторів/В.С. Собкін, М.М. Зміст // Електронний збірник. Соціологія освіти. Праці з соціології освіти. 2012

4. Макарова Є. А., Макарова Є. Л., Махріна Є. А. Психологічні особливості кібербулінгу як форми інтернет-злочину // Російський психологічний журнал. – 2016. Т. 13. № 3. С. 293–311.
5. Романова Н.П. Мобінг: навчальний посібник/ Н.П. Романова. Чита: ЧитГУ, 2007. 110 с.
6. Єфімова, Є.С. Кібербулінг як проблема психопедагогіки віртуальних середовищ/Є.С. Єфімова // Успіхи в хімії та хімічній технології. 2014. № 7 (156). С. 65-66.

Магновський Ігор Йосипович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та філософії права
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРАВА І СВОБОДИ ЯК ЦІННІСНИХ КАТЕГОРІЙ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Вступ. Виступаючи одним із основних засобів втілення у життя таких загальнолюдських цінностей як право та свобода у нових для України суспільно-політичних умовах актуалізує розвиток теоретичної думки щодо співвідношення даних категорій у контексті розбудови громадянського суспільства.

На сьогодні, наголошують вітчизняні правознавці, необхідні не просто зміни соціальних цінностей, а передусім пошук у системі наукового вивчення самих соціальних цінностей, зокрема, ідей справедливості, свободи демократії, права, державності, закону, управління, самоуправління тощо [1, с. 32].

Основний текст. По суті, суспільне життя у котрий раз доводить, що через пізнання істини соціальних цінностей останні можуть стати ефективними спонукальними мотивами індивідуальної поведінки, у тому числі і в процесах суспільної трансформації. Це обумовлено насамперед тим, що соціальні цінності ґрунтуються на моральних закономірностях певного суспільства, що